

כאן ועכשיו פיתוח מקצועי של מורים במקום עבודתם

עמליה חיימוביץ'

מחוז מרכז

משרד החינוך

אדם לפסטיין ודנה ודר-וייס

המחלקה לחינוך

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

למידה של מורים: לאורך כל הקריירה?

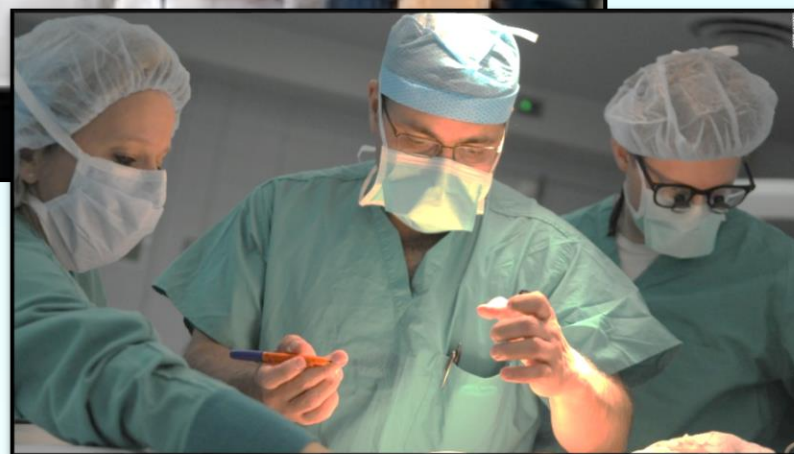
- מחקרים* מראים כי בממוצע מורים מגיעים לשיא האפקטיביות שלהם תוך 3-5 שנים.
- מדוע בהוראה ניסיון $\neq$ למידה מניסיון?
- מדוע מוסדות הפיתוח המקצועי הקיימים לרוב לא אפקטיביים?
- כיצד ניתן לשפר את המצב?

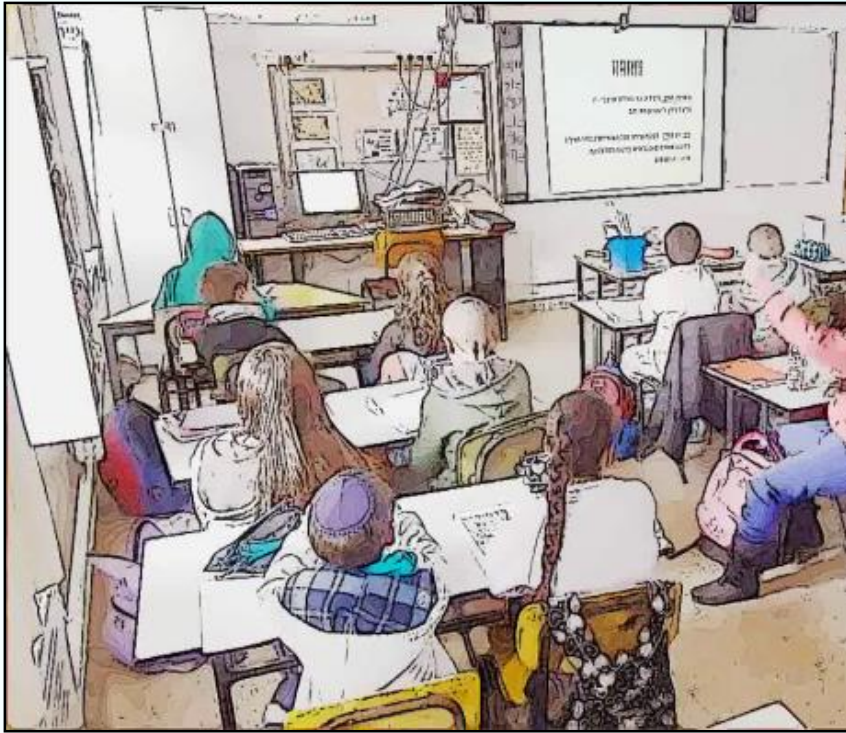
* Clotfelter, Ladd & Vigdor, 2006; Rivkin, Hanushek, & Kain, 2005

מה במושב?

- למידה לא פורמלית במקום העבודה
- שיח פדגוגי מקצועי בין מורים – דיון בסרטון
- שיח פדגוגי פורה – חקר מקרה
- תפקיד מנהל בית הספר בטיפול שיח פדגוגי פורה
- שאלות ודיון

למידה מתרחשת כל הזמן, לטוב ולרע, כפועל
יוצא מהעבודה (ולא כאירוע נפרד ממנה)

בהוראה זה שונה

- עובדים לבד, מאחורי דלת סגורה;

- קשה לעצור את רצף האירועים ולהתייעץ;

- אין אובייקט משותף לבחינה ולדיון, ומושא ההתבוננות לפעמים לא נראה לעין;

- המוסדות לא בנויים לתמיכה בשיתוף פעולה ולמידה הדדית;

- לעיתים, גם הנורמות לא תומכות בשיתוף פעולה ולמידה הדדית.

למידה לא פורמלית של מורים

דוגמא (שיחה מס' 1)

- פרדריק מורה חדש להיסטוריה וגיאוגרפיה, מגיע לבית-ספר חדש
- קטע קצר ערוך מתוך "בין הקירות" (Entre Les Murs) בבימויו של לורנט קנטט
- מה הוא לומד בשעתו הראשונה במקום העבודה החדש שלו?

0:45

מה פרדריק לומד בשעתו הראשונה בתפקיד?

מה פרדריק יכול ללמוד מהשתתפותו בקהילת העשייה הבית-ספרית?

- **מושגים לזיהוי ומיון של תלמידים: "קשים אבל מקסימים", "נחמד", "לא נחמד", "לא נחמד כלל"**
- **ציפיות אקדמיות: "מלמד את לוח הכפל, ולפעמים מתמטיקה"**
- **להיות מורה בבית הספר: סולידריות, הישרדות, משמעות הוותק**

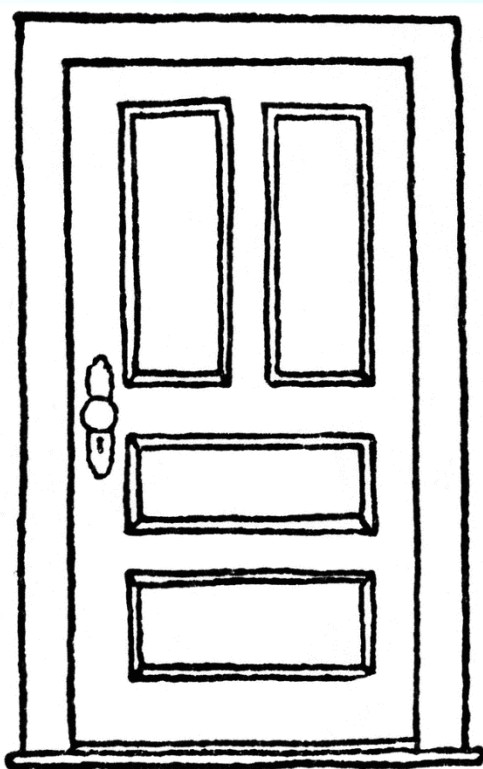
סיכום ביניים

1. ניסיון $\neq$ למידה מניסיון

2. למידה לא פורמלית של מורים תלויה בין היתר בתרבות השיח ובשיתוף הפעולה בתוך בית הספר.

← מהן הנורמות של התרבות הרווחת? כיצד ניתן לשפר אותן?

תרבות השיח המקצועי הרווחת: פרטיות ואי-התערבות

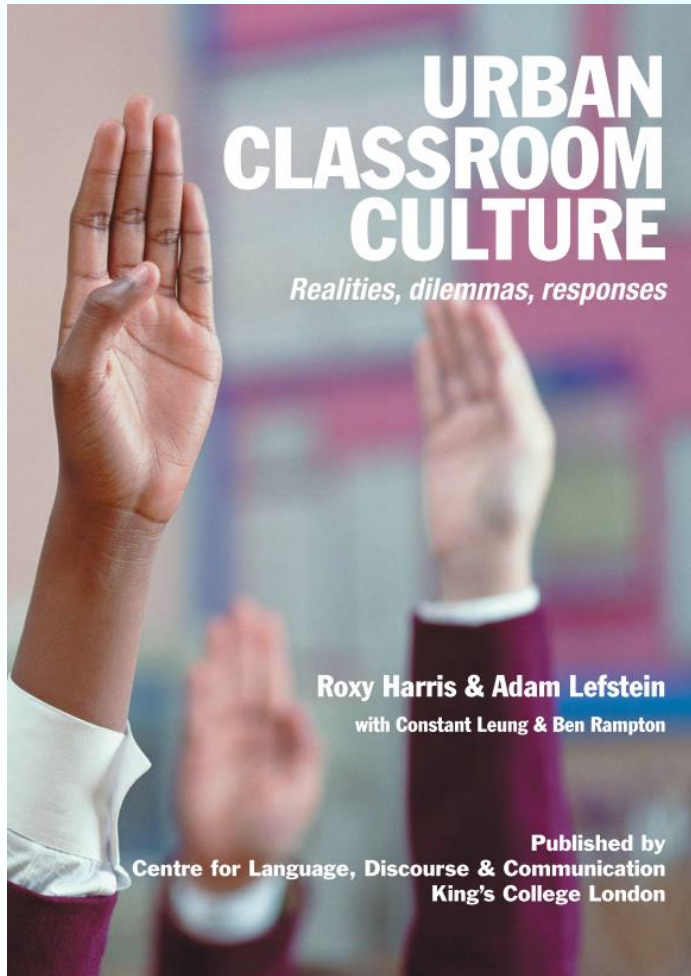

אורית: תשמעי חוצפה. ילד אחד אומר לי:
"אבא שלי שילם עבור המחשבים האלה אז
מותר לי לשבור ולהרוס אותם." ו[תלמיד] אחר,
באמצע השיעור, דופק בדלת ואומר: "את
מרכזת מקצוע; אני תלמיד בכתה ט'. באתי
להתלונן על המורה שלי." אמרתי לו: "באת
להלשין על המורה שלך באמצע השיעור?!"
המורים היושבים סביב השולחן מביעים כולם
הסכמה עם תגובת המורה וזעזוע על חוצפתם
של התלמידים.

(ענת קינן, **חדר מורים**, 1996, עמ' 4-103; גם Little, 1990; Lortie, 1975)

תרבות השיח המקצועי הרווחת:

מרחק בין הדיבור על כיתה לבין המתרחש בה

- מחקר על תרבות הכיתה בבתי-ספר מקיפים בלונדון.
- קבוצות מיקוד עם מורים שהקשיבו להקלטות של שיעורים שגרתיים.
- בהתחלה המורים ביקרו בחריפות את אופן התנהלות השיעורים, והאשימו את המורים.
- עם הזמן, המורים הודו שכך גם הכיתות שלהם מתנהלות.
- מעין שקר ממוסד.

תרגיל צפייה ודיון (שיחה מס' 2)

תרבות השיח המקצועי הרווחת:

נטייה לשפוט לחומרה, להתמקד במה שחסר

הייתי מעדיף
לראות פה...

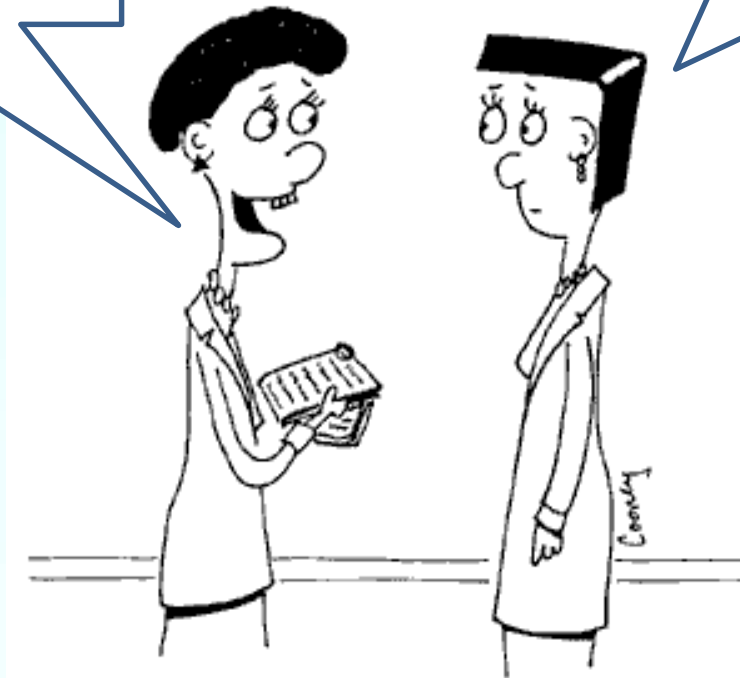
במקומה
הייתי...

לו רק הייתה נותנת לו לענות...

תרבות השיח המקצועי הרווחת: קידוש הניסיון האישי הייחודי

אולי זה עובד טוב
אצלך, אבל אצלי
זה אחרת

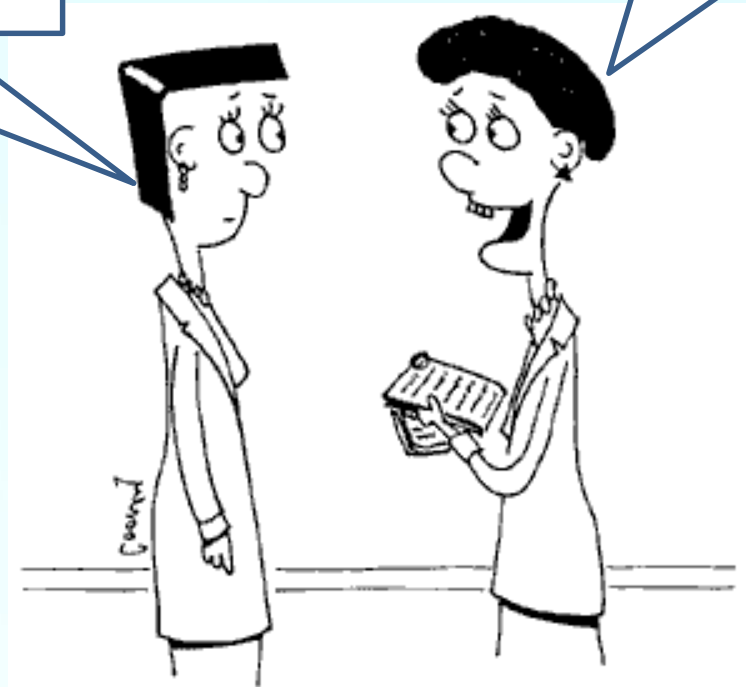
אולי תנסי את...

תרבות השיח המקצועי הרווחת: היעדר שפה מקצועית מדויקת

אבל אני לא חושבת
שנפל אצלו האסימון

ראיתי את הברק
בעיניים שלו!

(Jackson, 1990; Scheffler, 1960)

לקראת שיח פדגוגי מקצועי פורה

מטרות

- התבוננות בפרקטיקה וחשיבה כיצד לשפר אותה, כולל טיפוח:
 - רגישות - לזהות בעיות והזדמנויות.
 - פרשנות - להבין את המתרחש, הגורמים וההשלכות שלו.
 - רפרטואר רחב וגמיש של שיטות הוראה
 - שיקול דעת לבחור את אפשרות הפעולה המתאימה ביותר
- מחויבות לתלמידים, ללמידה ולהישגים חינוכיים שאפתניים
- ידע תוכן, פדגוגי ופדגוגי-תכני
- שיתוף פעולה ותמיכה הדדית

שיח מקצועי פדגוגי פורה - מאפיינים

- שיתוף בבעיות ובדילמות (problems of practice) ודיון ביקורתי בגורמים, השלכות ואפשרויות פעולה
- עיגון הדיון בעדויות מהכיתה, ומלמידתם וחשיבתם של התלמידים (Horn, 2015)
- עמדה חקרנית: תיאור קודם לניתוח קודם להערכה קודם לבחינת דרכי פעולה
- תמיכה חברתית-רגשית תוך כדי אתגור רעיונות
- מסגור בעיות שמזמן פעולה (Horn, 2015)
- ריבוי נקודות מבט, ומתח פורה ביניהן (מחלוקות)

שיח מקצועי פדגוגי פורה – תנאים מסייעים

- משאבי מקום וזמן
- משאבי ייצוג
- משאבי ידע
- אקלים חברתי תומך (גם בביקורת)
- נורמות שיח של הקשבה, השתתפות ומחויבות הדדית
- סדר דיון, מיקוד וקוהרנטיות
- מנהיגות מנחה (facilitative leadership)

חקר מקרה – דיון בעקבות צפייה בסרטון (שיחה מס' 3)

עקרונות לשיח מקצועי פדגוגי פורה

- שיתוף בבעיות ובדילמות (problems of practice) ודיון ביקורתי בגורמים, השלכות ואפשרויות פעולה
- עיגון הדיון בעדויות מהכיתה, ומלמידתם וחשיבתם של התלמידים
- עמדה חקרנית: תיאור קודם לניתוח קודם להערכה קודם לבחינת דרכי פעולה
- תמיכה חברתית-רגשית תוך כדי אתגור רעיונות
- מסגור בעיות שמזמן פעולה
- ריבוי נקודות מבט, ומתח פורה ביניהן (מחלוקות)

אילו עקרונות של שיח פדגוגי פורה באו לידי ביטוי?

- מיקוד בבעיות ובדילמות (problems of practice)

רכזת	איך אפשר לגרום לכל חברי הכיתה להיות שותפים בדיווח ולהיות... כי יכול להיות שברגע שקבוצה אחת אחת דיברה זזזזזז, זלגו הצידה
------	---

- מסגור שמזמן פעולה

• דיון ביקורתי בגורמים, השלכות ואפשרויות פעולה

מורה	...והדרך השניה זה שבאמת כל אחד מחברי הקבוצה יציג איזה שהיא עובדה או מסקנה שאליה הם הגיעו
רכזת	או קיי, ואז זה אומר, שניה, אהה, אני רק אתן איזשהוא ככה נגיד שיש 30 ילדים בכיתה, נגיד שזה שלושה ילדים בקבוצה, אז עשר קבוצות, קצת מלאה...

- עמדה חקרנית: תיאור קודם לניתוח קודם להערכה קודם לבחינת חלופות

רכזת	אז השאלה היא גם, השאלה הבאה בתור שאני אשאל, זה מה הילדים מרוויחים מכל חלופה, או ק"י, ומה? ... מבינים? זאת אומרת, מה הילדים מרוויחים ומה הם מפסידים?
------	---

• עיגון בעדויות מהכיתה

רכזת	אבל אז בדיווח ראינו שזה קבוצה אחת.... בסדר, נגיד שאחד היה מציג. ראינו את הזליגה הזו שלהם.
מורה	הייתה זליגה ...

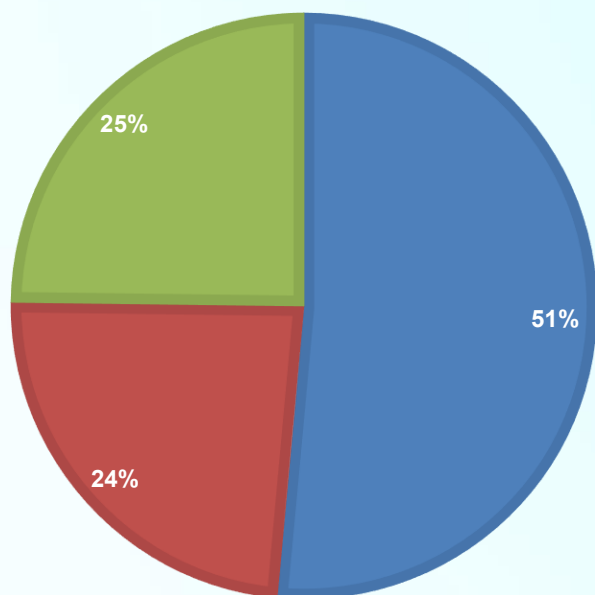
תפקיד המנהל בקידום שיח פדגוגי פורה (שיחה מס' 4)

- ניהול שיח פורה בישיבות שבאחריותו
- בחירה נבונה של המורים המובילים
- הבטחת התנאים להצלחה: מקום וזמן לישיבות, קבוע במערכת, סדיר ומוגן
- תמיכה במורים המובילים: הנחייה, משוב, ניהול
- השתתפות בישיבות שבאחריות מורים מובילים, כדי לשדר שזה חשוב
- צריכת הדרכה – מחייבת שינוי תפיסה של תפקיד ההדרכה

דפוסי השתתפות: משך דיבור (באחוזים מזמן הישיבה)

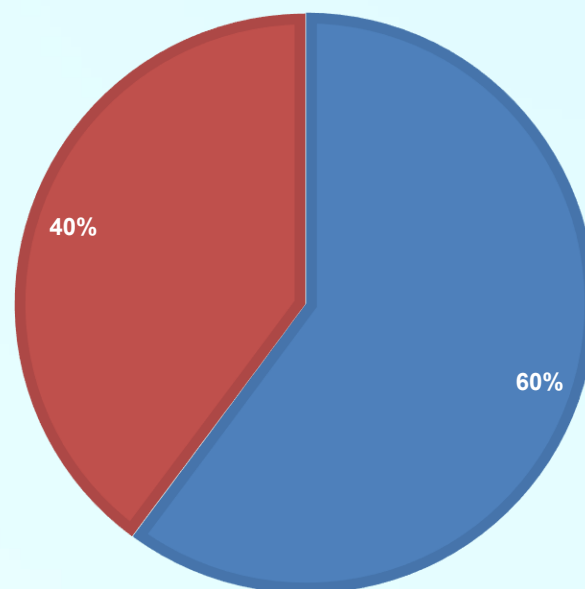
עם השתתפות מנהל ביה"ס

■ מורה ■ רכזת ■ מנהלת

נוכחות של רכזת ומורות בלבד

■ מורה ■ רכזת

$134 = n$

ישיבות צוות

תודה רבה!
אדם, דנה ועמליה

לפרטים על התכנית לטיפול שיח ומנהיגות במחוז מרכז:

<http://dialogicpedagogy.com/cultivating-discourse/>